

שיקלא וטריא

בבא קמא עא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

אלא שבת שחיטה ראויה היא?

דתן השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו, שחיטתו כשירה. להלן הגמרא מביאה תירוץ ראשון, דברייא זו הולכת לפי רבי יוחנן הסנדלר שמעשה שבת אסור מן התורה, אמנם הגמרא מביאה דעה הסוברת שלא דאורייתא היא, ובהמשך יתבאר תירוץ שני:

א. אמרי סבר לה כרבי יוחנן הסנדלר.
דתן המבשל בשבת-

בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי ר"מ.

רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית.

רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים.

להלן טבלה עם כל השיטות במעשה שבת לעניין שוגג, מזיד, לעצמו ולאחרים:

מזיד		שוגג		
לעצמו	לאחרים	לעצמו	לאחרים	
ב' ביום לא יאכל	ב' ביום לא יאכל	יאכל	יאכל	ר"מ
אוכלים במוצאי שבת	לא יאכל עולמית	ב' ביום לא יאכל	ב' ביום לא יאכל	רבי יהודה
לא יאכל עולמית	לא יאכל עולמית	יאכל במוצאי שבת	לא יאכל אפילו במוצאי שבת	רבי יוחנן הסנדלר

[מבאר בשוגג דברי יהודה היינו כמזיד דר"מ, ושוגג דברי יוחנן הסנדלר היינו מזיד דרבי יהודה].

שיטת רבי יוחנן הסנדלר

מ"ט דר' יוחנן הסנדלר?

כדריש רבי חייא אפיתחא דבי נשיאה ושמרתם את השבת **כי קדש היא** לכם - מה **קדש** אסור באכילה, אף מעשה שבת אסורין באכילה.
אי מה קדש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה? ת"ל לכם שלכם יהא, יכול אפילו בשוגג יאסור באכילה ת"ל מחלליה מות יומת - במזיד אמרתי לך, ולא בשוגג.

פליגי בה רב אחא ורבינא-

א. חד אמר מעשה שבת דאורייתא.

ב. וחד אמר מעשה שבת דרבנן- אמר קרא **קדש הוא**, הוא קדש ואין מעשיו קדש.

בשלמא למ"ד דאורייתא אמטו להכי פטרי רבנן,

(קושיה) אלא למ"ד דרבנן, אמאי פטרי רבנן?

(תירוץ) אשאר אף בשבת מחייבים.

[עד כאן דף עא עמוד א']

[משנה] (4) גב וטבח ביום הכפורים חייב

יש מחלוקת האם אומרים קם ליה בדרבה מיניה על חיוב מלקות (איסור לאו). ר"מ סובר שמתחייב, כיוון שהחיוב תשלומים לא נובע מהחיוב מלקות (שתי שמות), ולכן עדים זוממין שרצו לחייב את חברו ממון והוזמו משלמין ולוקין. והגמרא דנה מה הוא יסבור לגבי חיוב מיתה, האם גם בזה הוא מחייב תשלומים.
כעת הגמרא שואלת מדוע הגוב ביה"כ חייב.

אמרי אמאי?

נהי דקטלא ליכא, מלקות היינו לא! מיהא איכא! וקי"ל דאינו לוקה ומשלם.

(תירוץ) אמרי הא מני ר"מ היא דאמר לוקה ומשלם - אמנם לפי חכמים פטור.

(קושיה) אי ר"מ אפילו טבח בשבת אפילו שיש חיוב מיתה?

מחלוקת ר"מ וחכמים - תשלומי ד' וה' בשבת / ע"ז / שור הנסקל

וכי תימא לוקה ומשלם אית ליה, מת ומשלם לית ליה?

להלן יבואר ברייתא שנחלקו ר"מ וחכמים לגבי גב וטבח בשבת, לע"ז בשור הנסקל האם חייב בתשלומי ד' וה'. הגמרא תבאר שנחלקו באופן שאחד גב ומינה שליו לטבח, שישנה הלכה מיוחדת לגבי ד' וה' שיש שליחות לדבר עבירה, ונחלקו האם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה או לאו, כמבאר בשיטת ר"ש במשנה. לגבי שבת הגמרא דנה האם חכמים פוטרים או שאולי לא נחלקו בזה (אשארא).

(קושיה) ולא והתניא-

(1) גב וטבח בשבת,

(2) גב וטבח לע"ז, [יתבאר לקמן שמדובר כשאמר שבגמר זביחה הוא עובדה].

(3) גב שור הנסקל וטבח, [יתבאר לקמן שנמצאת בבית שומר ושם נגמר דינו, ולמ"ד

דבר הגורם לממון כממון חייב].

נחלקו כיצד דינו:

א. ר"מ משלם ארבעה וחמשה.

ב. וחכמים פוטרים.

(תירוץ) אמרי בר מינה דההיא - דהא אתמר עלה בשם א"ר יוחנן בטובח רס"ע י"א

אחר. - אמנם משנתינו דיברה שאדם אחד לבד עשה את הכל.

יש שליח לדבר עבירה לגבי גב וטבח

מבאר בגמרא בקידושין (מב): שאין שליח לדבר עבירה, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין (ועוד לומדים משחוטי חוץ). אכן מבאר שם שישנם דינים יוצאים מן הכלל: כגון מעילה, שליחות יד בפיקדון והמקרה שלנו לגבי טבח ומכר ע"י שליח, כדלהלן:

(קושיה) וכי זה חוטא זה מתחייב?

להלן שלוש דרשות מהיכן לומדים שכאן ישנה שליחות לדבר עבירה:

א. אמר רבא שאני הכא דאמר קרא וטבח ומכר -

מה מכירה ע"י אחר, אף טביחה ע"י אחר.

ב. דבי ר' ישמעאל תנא או לרבות את השליח.

ג. דבי חזקיה תנא תחת מהכפילות למדים לרבות את השליח.

הגמרא לא הסתפקה בתירוץ זה, שהרי אפילו בשליחות רגילה הכלל בזה הוא שמיני השליחות ישנו רק בדברים שהמשלח היה יכול לעשותו בעצמו:

(קושיה) מי איכא מידי דאילו עביד איהו לא מיחייב שחייב מיתה, ועביד שליח ומיחייב?

(תירוץ) א"ל רב אשי התם לאו משום דלא מיחייב הוא, אלא דקם ליה בדרבה מיניה.

עד עתה ביארנו שהברייתא דיברה שנעשה ע"י שליח. ולפי זה הגמרא מנסה להבין מדוע חכמים פוטרים, ונבוא לבאר כל דין בנפרד.

(קושיה) ואי בטובח על ידי אחר, מ"ט דרבנן דפטרי?

(תירוץ) אמרי מאן חכמים ר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה.

ע"ז ושור הנסקל שחיטה שאינה ראויה היא, שהם איסורי הנאה, ולגבי ע"ז כשנעשה מעשה יכול לאסור בהמת חברו.

רס" תוספות ד"ה בטובח ע"י אחר. ואם תאמר ולרבה דאמר בפרק אלו נערות (כתובות דף לד: ושם) דלרבי מאיר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס דאף ע"ג דמקטל משלם היכי הוה משני מתני' דאי כר"מ אפי' טובח בשבת נמי וי"ל דהוה מוקים מתני' בדלא אתרו ביה וכרבי יוחנן דאמר חייבי מלקות שוגגין חייבין בתשלומין והכי משני רבה התם מתניתין דאלו נערות: י" תוספות ד"ה אלא למ"ד דרבנן אמאי פטרי רבנן. הוה מצי למימר דלא דרשי או ותחת לרבות את השליח אלא דלא ניחא ליה למימר דפליגי בשליח ואם תאמר והא משמע לקמן ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא עא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן (שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

2. לצפרא א"ל חמשה בקר אמר רחמנא, ואפי' חמשה חצאי בקר. והאי דלא
אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורא ר"ל לא דקדקתי טעמו של דבר (טעמי
התורה נמשלו לבשר כמבואר בעירובין (כא) רעב).

[עד כאן דף עא עמוד ב]

בכדי להתחייב בתשלומי ד' וה' בגבגב וטבח, הכלל הוא שצריך לגמור את כל השחיטה
והבהמה צריכה להיות עד סופה ברשות הבעלים, ולא להיאסר בהנאה באמצעה.
יש מחלוקת האם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או רק לבסוף בלבד, ובנוגע לענינו
באדם ששחט בהמה לע"ז מתי היא נאסרת.

אע"ז ושור הנסקל ורבי מאיר אמאי מחייב?
ע"ז-

שוחט לע"ז, כיון דשחט בה פורתא אסרה רש"י (זבחי מתים) שישנה לשחיטה מתחילה
עד הסוף, איך איסורי הנאה הוא ולא דמריה קא טבח! ודינו יהיה כמו שהשליך אותה
לאור, שמשלם קרן בלבד.
(תירוצ) אמר רבא באומר בגמר זביחה הוא עובדה.

שור הנסקל-

(תירוצ) אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שמסרו לשומר קודם שהזיק, והזיק בבית
שומר והועד בבית שומר, ונגמר דינו בבית שומר,
- סבר לה כרבי יעקב דאמר אף משגמר דינו החזירו שומר לבעלים
מוחזר ואומר לו הרי שלך לפניך. ולכן מבלעדי הגנב, השומר היה אמור להיפטר

כשמחזיר הבהמה, אך עתה שנגנבה ממנו צריך להחזיר לו דמים.

למרות שעתה אין לבהמה ערך מ"מ היינו דבר הגורם לממון והשומר יצטרך לשלם:

- וסבר לה כרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי דתנן-

ר"ש אומר קדשים שחייב באחריותן כשאמר 'הרי עלי עולה' ויפריש בהמה, חייב בכפל
ובד' וה' - אלמא דבר הגורם לממון כממון דמי.

לפי כל האמור, משנתינו הולכת לפי שיטת ר"מ, אך לחכמים (ר"ש) גב וטבח ביום
כיפור פטור (אינו לוקה ומשלם). כעת הגמרא מדייקת שמדין זה משמע שגם ר"ש
מודה, כדלהלן:

אמר רב כהנא אמרייתא לשמענתא קמיה דרב זביד מנהרדעא, מי מצית מוקמת
מתניתין כר"מ ולא כר"ש?

והא קתני סיפא רבי שמעון פוטר בשני אלו, מכלל דבכולה מתניתין מודה!
(תירוצ) א"ל לא מכלל דמודה בטבח ומכר לרפואה ולכלבים.

[משנה] (5) גב משל אביו וטבח ומכר

להלן דברי רב נחמן לגבי גב ומכר בהמה של שני שותפים והודה לאחד מהם ונפטר
בחלקו (מודה בקנס) ולאחר מכן באו עדים, האם עדיין נשאר חייב של תשלומי ד' וה'
על החלק השותף השני. בהתחלה רבי יוחנן סבר שפטור, ולאחר מכן חזר בו וחייב.

בעא מיניה רבא מרב נחמן גב שור של שני שותפין וטבחן, והודה לאחד מהן
מהו?

להלן צדדי ספקו:

חמשה בקר אמר רחמנא, ולא חמשה חצאי בקר,

או דלמא, חמשה בקר אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר?

1. א"ל חמשה בקר אמר רחמנא, ולא חמשה חצאי בקר.

(קושיה) איתביה משנתינו גב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם
תשלומי ארבעה וחמשה - והא הכא כיון דמת אביו, כמו שקדם והודה לאחד מהן
דמי - וקתני משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

(תירוצ) א"ל הכא במאי עסקינן כגון שעמד אביו בדיו, ונתחייב לאביו בלבד.

(קושיה) אבל לא עמד בדיו מאי? אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה?

אי הכי אדתני סיפא משנה לקמן: גב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר אינו משלם
תשלומי ארבעה וחמשה.

ניפלוג בדידיה במה דברים אמורים כשעמד בדיו, אבל לא עמד בדיו אינו משלם
תשלומי ארבעה וחמשה - מדוע הוצרך התנא להביא מקרה שמת אביו טרם שטבח ומכר

כדי לפטור אותו, הרי מצינו לחלק בזה אפילו כשמת לאחר הטביחה?

(תירוצ) א"ל הכי נמי, אידי דנסיב רישא גב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת
אביו, נסיב סיפא נמי גב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר.

אחר כך חזר רב נחמן מזה כדלהלן: